

Beregszász a 18–19. században

Beregszász történetét vizsgálva megjegyzendő, hogy múltjának legteljesebb összefoglalása még mindig a Lehoczky Tivadar által 1881–1882-ben megjelent *Beregvármegye monographiája*.¹ A szovjet érában csupán az *Ukrán SZSZK városainak és falvainak története*² című gyűjteményben – amit először ukrán nyelven 1969-ben, majd orosz nyelven 1982-ben adtak ki – jelent meg a város rövid története. Az utóbbi évek várostörténeti kutatásairól el kell mondanunk, hogy Beregszász múltjával leginkább Csanádi György, volt újságszerkesztő (Beregi Hírlap) foglalkozik, akinek kötete jelent meg *Régi beregszásziak*³ és *Sorsfordító évek sodrásában*⁴ címmel. Az első munka életrajzokon alapszik, csupán annyira tartalmaz a városra vonatkozó adatokat, amennyire az adott életutak bemutatásához szükség volt, a másik szemelvényeket tartalmaz Beregszász történetéről.

Mi az alábbiakban arra vállalkoztunk, hogy a rendelkezésünkre álló adatok alapján vázoljuk, milyen örökszerződések megkötése ellen tiltakozott Beregszász város tanácsa, és hogy az egyesületek és az ispotály példáján bemutassuk, milyen társadalmi élet folyt Beregszászban, Bereg vármegye székhelyén a 19. század első felében.

Beregszászban az 1786. évi összeírás szerint 72 római katolikus, 30 görög katolikus és 218 református házaspár élt. A népszámlálási adatok alapján pedig 422 római katolikus, 169 görög katolikus és 1098 református lakosa volt a városnak. Az 1803. évi összeírás szerint Beregszászban 375 ház volt. Nyolc kivételével mind fából vagy vályogból készült. Ekkor a település határa 7681 holdnyi növénytermesztésre kiválóan alkalmas földterületből állt. A városnak kb. 150 gönczi hordó kiváló minőségű bora termelt, szőlőműveléssel a lakosság nemes és nemtelen tagjai egyaránt foglalkoztak. Az ebből származó jövedelmet a következőképp osztották el: a református pap 4 forintot, a katolikus lelkész 2, az orosz (görög) pap 1, a református tanító 2, a bíró 2, a jegyző 2 hordó bort kapott. Ezen kívül közszükségre öt hordót utaltak ki.⁵

1726-ban Beregszászt, mint a munkácsi uradalom tartozékát, gróf Schönborn Lothár Ferencnek adományozták. Ez a tény teljes egészében meghatározta a város fejlődését. A Schönbornok generációkon keresztül befolyásuk alatt tartották a várost. Akaratuknak különböző jogi eszközökkel próbáltak érvényt szerezni.

A Mária Terézia idején rögzített úrbéri kötelezettségek a század végén némiképp oldódtak, és Beregszász a rajta kívüli négy uradalmi községgel (Munkács, Vári, Bereg és Beregújfalú) folyamatosan perelte a Munkács-Szentmiklósi Dominiumot a korábbi állapot megváltoztatása érdekében. Ezeket a folyamodványokat a Helytartótanácshoz is eljuttatták, innen várták a jogorvoslatot is.⁶ A Helytartótanács által Beregszász város panaszai ügyében kirendelt első

¹ LEHOCZKY, 3. köt. 88–150.

² CEMEHIOK, 1982. 121–134.

³ CSANÁDI, 2001.

⁴ CSANÁDI, 2004.

⁵ LEHOCZKY, 1999. 46.

⁶ KÁL, F. 721. op. 4. od. zb. 8. A beregszászi városi tanács folyamodványa a királyhoz a város ősi előjogainak igazolásáról. 1791. június 1–18.; Uo. op. 4. od. zb. 12. Beregszász városa és Schönborn gróf között létrejött szerződés tervezet az úrbéri és örökváltási szerződés tárgyában. (18. sz. 2. fele.)

bizottság 1791. december 30-án kezdett el működni. Feladata abban állt, hogy világosan állást foglaljon Beregszász kérelméről és az úrbérrendezési okiratokban foglalt kötelezettségekről. A székváros jogainak ügye a vármegyei közgyűléseken is szerepelt, ahol ide vonatkozó határozatokat is hoztak, továbbá az 1792. április 27-én tartott közgyűlésen is a tanácskozás tárgyát képezte. A Helytartótanácsnak 1794. november 25-i rendeletei elutasították a folyamodó Beregszász város a bűnvádi ügyekben bíraskodás és pallosjog megerősítése, a kegyúri jog átruházására és királyi várossá emelésére irányuló kérelmeit. Ugyanakkor a megyei törvényszéket utasították, hogy járjon közbe a viták eldöntése érdekében és a továbbiakban a „*kidolgozandó bánásmód iránti örökös szerződésre nézve*”⁷ az új megállapodást készítse el.

1794. november 25-én – a Helytartótanács rendeletére válaszul – Beregszász közönsége 1795. március 17-én a 169. szám alatt hozott határozatánál fogva az úrbéri szabályozás ügyét illetően egy új küldöttséget nevezett ki.⁸ Ennek eredményeként 1799. szeptember 22-én újrafogalmazták az úrbéri szerződést. A kinevezett küldöttség véleményét a megyei törvényszék 1799. november 24-én hozott határozatával, továbbá a Helytartótanácsnak 1803. április 26-án kelt rendeletével csekély változtatással ugyan, de helybenhagyták.⁹ Az új szerződés akadálytalanul életbe is lép, ha nem zavarta volna az említett négy Bereg megyei község külön álláspontját bizonyos kérdésekben. Az öt település között áthidalhatatlan nézetellentétek fogalmazódtak meg, amelyek továbbá is a felek kölcsönös vitáinak tárgyává váltak. Beregszász város ismételten a javaslatok változtatása végett a küldöttséghez előterjesztést adott be. Erre a Helytartótanács ellenészrevételeket fogalmazott meg, így a küldöttségi tárgyalások is tovább folytak mindaddig, míg az új rendezési javaslatok ellen támasztott igények a Helytartótanács 1810. október 2-án kiadott rendelete alapján el nem enyhészték. Ezután új szerződések, új feltevételek jöttek létre.

A megye által kinevezett küldöttség munkáját így újból megkezdhette. 1812-ben Beregszász részéről a számos folyamodványnak köszönhetően ismét megújították mindazon észrevételeket, amelyek szerint a pontokba szedett igényeket megváltoztatni és átalakítani kérte, mire az uradalom is beadta észrevételeit minderre vonatkozóan. Az említett bizottságok működése, a felterjesztések megvitatása még sokáig panaszok sorát szülte. A hosszas ügyvitel visszaélésekre adott lehetőséget, ami ellen szintén tiltakozott a város.¹⁰

A peres ügy tárgyilagos folytatásához több adatra volt szükség, amit csak sokára tudtak beszerezni. Elengedhetetlen lett a városi telkek számának és minőségének meghatározása céljából a hiteles összeírás és a mérnöki felvétel. A megyei küldöttség munkálkodásáról szóló

⁷ KÁL, F. 10. op. 1. od. zb. 1350. A Magyar Királyi Helytartótanács iratai a Schönborn uradalom, illetve Beregszász, Munkács, Vári és más falvak jobbágysági közötti úrbéri viszonyok rendezéséről. 1784–1794.; Uo. F. 10. op. 1. od. zb. 1745. Beregszász város kérelme a Schönbornok által elkövetett jogsérelmek miatt. 1792.; Uo. F. 10. op. 1. od. zb. 1746. A Magyar Királyi Helytartótanács iratai Beregszász kiváltságainak helyreállításáról. 1792. A téma érintve: LEHOCZKY, 1999. 108.

⁸ KÁL, F. 10. op. 1. od. zb. 1806. Dokumentumok Beregszász, Munkács, Vári és más települések kiváltságainak helyreállításáról. 1794–1834.; Uo. op. 1. od. zb. 1828.; Dokumentumok Bereg megye megbízottainak kiküldéséről a Munkács-szentmiklósi uradalomba, a beregszászi lakosok panaszainak kivizsgálása ügyében. 1794.; F. 10. op. 1. od. zb. 1858. Szerződéstervezet a Schönborn uradalom és Beregszász között. 1796.

⁹ KÁL, F. 10. op. 1. od. zb. 1956. Szerződéstervezet (a csatolt dokumentumokkal) a Schönborn uradalom és Beregszász között. 1799.; Uo. op. 1. od. zb. 1975. A Schönborn uradalom és Beregszász közötti peres ügyek dokumentumai. 1799.

¹⁰ Uo. 1806. Dokumentumok Beregszász, Munkács, Vári és más települések kiváltságainak helyreállításáról. 1794–1834.; Uo. op. 1. od. zb. 1149. Beregszászi lakosok panaszai a Schönborn uradalom ellen a törvénytelen tizedkivetések ellen. 1775–1812.; Egyes dokumentumok felhasználva: LEHOCZKY, 1999.

végjelentést jegyzőkönyvbe foglalták, a megyei törvényszék pedig 1814. május 9. hozott határozatával az ügyet egyenként bíróság iktatta, és a felsőbb elhatározás végett a Helytartótanács elé terjesztette.

A küldöttségi és törvényszéki tárgyalások alatt álló úrbéri rendezés feltételeinek megteremtése az öt községgel kapcsolatban a király ajánlatainak megfelelően látszott megoldódni. A Helytartótanács által 1816. november 5-én kiadott rendeletnél fogva az öt község „*jövendő bánásmódjai*” iránti úrbéri örökös szerződések feltételeit fektették le. Az újonnan megállapított örökszerződés a következő 22 pontból állt:

- „1. Minden polgár fizessen telekadóul 50 denárt.
2. Fizessen terménytizedet és szőlőkilencedet.
3. Sertéstizenötödöt.
4. A város Szentmihálytól Szentgyörgyig gyakorolja a bormérést.
5. Élvezze a heti és országos vásár jogait.
6. Egyéb minden úri jog az uradalomé legyen.
7. A községi legelő ne korlátoztassék.
8. A bírság 1/3-át az uraság, 2/3-át a város szedje.
9. A városban szabad adásvevés legyen.
10. Esetleg az uraságnak elővételi joga legyen.
11. A városi közönség szilvából, törkölyből szeszt égethessen.
12. A város bírót és tanácsot szabadon választhasson.
13. A tanács polgári pereket végezhesen, nemesek és büntettesek ügyeitől azonban tartózkodjék.
14. A Luka, Sajgó és Bugyétin erdőket magánjogon bírhasa.
15. Pál- és Paphegytől addig, míg a Nagyligetből való eredetüket beigazolják, a birtokosok szőlő kilencedet adjanak.
16. A hegybírák önállóan működjenek.
17. Idegeneknek a birtokbavételt a város megtagadhatja.
18. Az uraság a városiakat nem büntetheti.
19. Jövevényeknek belső telket a bíró és tanács azontúl is kijelölhet.
20. Ezekre is azután az új szerződés kötelező legyen.
21. A városi számadásokat a község vizsgálja meg s az uraság felülbírálja.
22. Más újításokat ezentúl se a város, se az uraság ne tehessen.”¹¹

A szerződés pontosítása évtizedeken keresztül folyt. Az uradalomhoz tartozó öt település (Beregszász, Munkács, Vári, Bereg és Beregújfalú) a szerződés pontjait évekig nem hagyta jóvá. A pereskedésben és egyezkedésekben telt évek után, 1822. december 13-án az uradalom 14 pontban új szerződést ajánlott. Ennek alapjául vette a század hűbéri viszonyait, követelvényt a következőket: tizedelésen felül telekadóul 1 forint 20 krajcárt házanként; kilencedet sertés, kecske, juh és bárányok után; csirkét, libát, konyhatartásul és robotválságul 800 forintot. Erről a város hallani sem akart. Majd azt javasolta, hogy mivel minden ház után telekadót szedtek, ez az összeg 333 ház után 283 forint 3 krajcárt tesz, az úri szolgálmányok pedig 117 forint 24 krajcárt, nevezetesen háromezer köből gabonának a magtárba való beszállítása

¹¹ KÁL, F. 10. op. 1. od. zb. 1149. Beregszászi lakosok panasza a Schönborn uradalom ellen a törvénytelen tizedkivetések ellen. 1775–1812.; Lásd Lehoczky Tivadar: *Beregszász város községének földesúri és alattvalói viszonya, és annak úrbéri rendezése* c. írását. In: LEHOCZKY, 1999. 104.

50 forintot, annak többszöri forgatása 120 napszám után 20 forintot; huszonkét uradalmi kályhának mázolására 4 forint 24 krajcárt, huszonöt szekérműi jégghordás 25 forintot, vetőmag kiszállítása és bevetése 8 forintot, termett rozs és búza betakarítása 6 forintot, az ekképpen összesen 400 forint 27 krajcár értéket váltsa meg a város, mi által örökre sok kellemetlenségtől megszabadulna. A továbbiakban annak ellenére, hogy ebben a szerződésben a feltételek enyhültek, a községek továbbra is ellenálltak. A város az uradalom, a bizottságok és a törvényszék által fogalmazott szerződést elfogadni továbbra sem látta célszerűnek, mivel magát jobbagyközségül semmiképp sem akarta elfogadni. 1823-ban Beregszász és Munkács együttesen fordult panasszal a királyhoz, szóvá téve az uradalom önkényes tetteit, aminek hatására ismét hosszantartó pereskedés következett.

Az 1832. évben az uradalom királyi biztos kiküldéséért folyamodott, amelynek alapján a megyei meghagyás következtében báró Perényi Zsigmond, majd Komlósy Lajos és Füzeséry Gábor elnöksége alatt küldöttségek rendeltettek ki Beregszászba. A küldöttek azonban nem igyekeztek munkájuk végzésével. A Helytartótanácsnak 1832. évi június 9-én kelt rendeletéből kiderült, hogy munkálkodásukat még el sem kezdték. Így az összekuszálódott pereskedés egészen 1848-ig folytatódott. Az 1848. évi IX. törvénycikk által az úrbér és az azt pótló szerződések alapján addig gyakorlatban volt szolgálatok, dézsma és pénzbeli fizetések megszűntek. Az uradalomhoz tartozó öt település ezután az eddig felhalmozódott adózásokat és tartozásokat kezdte teljesíteni. E törvénycikk szerint a földesurakat elvesztett telkeikért a földterhermentesítési alaphoz az I–V. osztályzat szerint 300, 350 és 400 forintnyi összeggel kárpóolták.¹²

A vásárokról

1816. november 5-én a Helytartótanács rendeletben fogalmazta meg, hogy csak a szombaton megtartott vásárokat ismeri el törvényesnek. Ennek ellenére Bikkesi Károly alispán utasítása alapján szerdán is tartottak vásárokat. Mivel itt a szerdai és vasárnapi vásár vált hagyományossá, ezért a város e két napi vásárjogért folyamodott egyenesen az uralkodóhoz, amit 1818. június 5-én I. Ferenc királytól meg is kapott. Ez ellen azonban az uradalom tiltakozott, az ez ügyben kibontakozó hosszú pereskedés eredményeként csak 1824. február 20-án született döntő határozat, melynek értelmében a vásárok idejét – szintén az egyik régi gyakorlat szerint – szerdára tették át.

Az uradalom a boltok után is szedett földesúri illetéket. A magánboltok és áruhelyek szabad építését erősen akadályozta, így 1822. július 23-án Cseh Sándor uradalmi számtartó 60 jobbagy segítségével leromboltatta a helybéli csizmadiák által engedély nélkül felállított kereskedést.¹³

Az 1824. február 20-án kelt királyi szabadalom alapján a város jogot nyert április 6-án, május 7-én, június 13-án, augusztus 24-én, november 2-án és december 10-én, illetőleg virágvasárnap előtt, Gergely, Antal, Bertalan, Mindszent és Luca hetében mindig szerdán és csütörtökön országos vásárokat tartani. A későbbiekben ezek a jogok tovább bővültek. Érdekes tény, hogy a beregszásziak és beneiek kötöttek egy olyan egyezményt, hogy a két település lakosai mind a benei, mind a beregszászi vámon díj nélkül járhassanak, a kereskedők, ha teherrel

¹² KÁL, F. 721. op. 4. od. zb. 111. Dokumentumok a Beregszászi Városi Tanács és a Schönborn domínium közötti földtulajdonvitákról, pénzügyi igényekről és kocsmáltatásról, 1842–1847.; Uo. op. 4. od. zb. 120. A munkácsi úri szék ítélete Beregszász és Schönborn gróf közötti úrbérrendezési ügyekben. 1843. VII. 3.

¹³ Lásd Lehoczky Tivadar: *A kereskedés Beregszászon* című írását. In: LEHOCZKY, 1999. 84–85.

érkeznek meg, akkor fizessenek ugyan, de ha gyalog vagy lovon mennek, nem; továbbá a lakosokat pecsétos igazolvánnyal lássák el.

A városi ispotályról

A város jólétének és szervezetségének egyik mutatója az egészségügyi intézmény jótékony támogatása, ami ebben az időszakban a beregszászi ispotály működtetését jelentette. Természetesen mint a városban minden, az ispotály is a Schönbornok védnökségével és anyagi támogatásával működhetett. Történetében ugyan voltak évek, amikor a gyógyintézetet a kincstár kezelésébe ment át, ekkor általában a kezelés színvonala hanyatlott, mivel azt idegen bérlőkre bízta. A bérelti használatok alatt az ispotály színvonala valóban süllyedni kezdett, és a befolyt jövedelem rendszerint elkallódott. 1790 után az uradalom ellenőrizte az ispotály ügyeit, és arra a következtetésre jutott, hogy „*az előbbi években a parochusok kezelése alatt az ispotály vagyona mostohán gondoztatott, s éveken át nem adtak be számadást.*” Gondnokok hiányában a plébánosok maguk vitték az intézet ügyeit. E szomorú állapotot az uradalom 1811. június hó 20-án tárta fel a püspökhöz terjesztett iratában, kérve annak erélyes közbejárását. Ennek folytán a Helytartótanács 1814. január 14-én az 1778–1797. évek között elkészült számadásokat beküldte a grófi igazgatósághoz, azzal a megjegyzéssel, hogy ezen iratok szerint a tőke 4105 forint 51 krajcár, s hogy az 1798–1813-ig terjedő hiányzó számadásokat a gróf állíttassa össze, a továbbiakban pedig vizsgálta meg, és ezután minden évben a költségvetést terjesztesse fel. A számadásokból kiderült, hogy az 1789-ben elhunyt Jandrisics János plébános után szintén 409 forint 49 krajcárnyi hiány mutatkozott; ennek következtében öccse Jandrisics János ottani bodnár mester és volt kurátor – ki mint ilyen, négy évről számadást szintén nem tett – 1815. május 9-én Verzár Gergely szentszéki ülnök s kiküldött bíró, Döbrentei Imre uradalmi tiszt és óvári Szőke József esküdt előtt kötelezvényt állított ki magától aziránt, hogy a hiányt egy év alatt ő fogja az ispotálynak megfizetni.¹⁴

1809. augusztus 22-én Kocsis György munkácsi lakos özvegye nyújtott be kérvényt gróf Schönborn Ferenc Fülöphöz, melyben kéri, hogy mint 80 éves munkaképtelen aggot, ki nyolc évig dolgozott férjével a téglavetőn, vegyék be a beregszászi ispotályba. Azt a választ kapta, hogy üresedés esetén be fog vétetni.

Az uradalmi igazgatóság támogatva az ispotályt, 1810. augusztus 27-én külön szabályzatot dolgozott ki a gondnok részére: A 18 pontból álló rendelkezés szerint a gondnok a bevett koldusok felett éber felügyeletet gyakoroljon, vigyázzon, hogy rendszeren járjanak templomba, ott imádkozzanak, és hogy a ház helyiségeit tisztán tartsák. Ezenkívül a feladatai közé tartozott, hogy éjjelre az ajtót bezárja, az újbárosi telkesektől a bért és cenzust pontosan behajtsa; a Szegei malmot gondoztassa és úgy vigyázzon rá, „*mint a szeme fényére*”, hogy a molnár az ispotálynak járó részt híven adja ki, s a plébános is a maga felét beszedje és nyugtázza; a szőlő termését kellően értékesítse, s vegye számadásba a tőke kamatait is. A malom jövedelméből minden hónapban két véka lisztet öröltessen a koldusok számára, a többit pedig adja el a provisor tudtával adja el, s a pénzből fát és fehér ruhát vegyen az ispotálybeliek részére. Évenként a számadást adja be az uradalmi igazgatósághoz, és nélküle a város egy koldust se vegyen fel. A malom körüli javításokról tegyen előleges jelentést jóváhagyás végett. Fizetéseként megállapítottak évenként száz forintot oly megegyezéssel, hogy az a szaporodó jövedelemhez képest emelkedni fog.

¹⁴ Lásd Lehoczky Tivadar: *A beregszászi ispotály* című irását. In: LEHOCZKY, 1999. 81–82.

Az 1816-os egyházlátogatási jegyzőkönyvben az ispotályról megemlítették, hogy javait a reformátusok azelőtt elfoglalták és sokáig bírták, s jövedelmeiből saját tanítóikat és papjaikat díjazták. A jegyzőkönyvből megtudjuk, hogy egykor az egyik Szegi malom és az Újváros fele tartozott a parochushoz, 1816-ban pedig az egész Újváros és a fél malom. Ekkor a lelkész a malomjövedelem felét tehermentesen használta, de fenntartásához nem járult hozzá, így ezek a terhek is az ispotályt terhelik. Továbbá azt olvashatjuk, hogy a lelkész illetéktelenül furakodott be ezen birtokba, aki különben 18 teleknek földesura és haszonélvezője volt. A feljegyzésből kiderül, hogy a lelkész saját maga és nem az ispotály boldogulását kereste. Az ügyből pereskedés kezdődött. Ennek folytán az 1821. évben gróf Schönborn Ferenc Fülöp hosszú előterjesztést írt a nádorhoz és a Helytartótanácsához, részletezve a viszálykodást, amely közte mint kegyúr és a beregszászi parochus, név szerint Illrcha János közt az ispotály kezeléséből adódott. Procopius György ügynök közbenjárására a Helytartótanács október 4-én az összes iratot áttette Bereg vármegyéhez, amelynek a joghatósága alá az ispotály ügyei is tartoztak. Végül az ispotályt továbbra is a lelkész kezelte, és hogy a jövedelmét szaporítsa, 1841-ben Ekker Ferenc parochus az ispotályházban egy boltot rendezett be, melyet azonban az uradalom földesúri jogánál fogva sokáig nem akart engedélyezni. Az engedélyeztetés csak 1848 után rendeződött.

Az egészségügy fejlődéséhez kapcsolódik a gyógyszerellátás is, amelynek első megnyilvánulásai épp ebben a korban mutathatók ki Beregszászban. Itt 1813-ban szervezik meg az első gyógyszertárat. Ez Lipóczy György nevéhez fűződik, aki egy Máramaroszigeten megvásárolt gyógyszertárat hozott teljes felszereléssel Beregszászba. Bár ugyan három év után ő is tönkrement, és el kellett adnia a patikát, de ettől függetlenül a gyógyszertár megmaradt a városban. 1816-ban Tajnel Teofil kapott engedélyt új gyógyszertár felállítására. A vármegye a gyógyszertárat telek kiutalásával és az erre megtervezett épület felépítésével támogatta. Tajnel 1841-ben eladta a gyógyszertárat Rojkó Sámuel tiszaujlaki gyógyszerésznek, aki fióként működtette 1847. április 1-ig. Ezután a gyógyszerárusítást Buzáth Simon és Kajtán testvérek vették meg.

Az 1831-es kolerajárvány idején 1831. június 2-án Beregszászban megalakult az ún. „vész bizottmány”, amelynek tagja volt többek között Lónyai János első alispán, Dercsényi János királyi tanácsos, Bornemissza János, Freyseysen Dániel uradalmi tisztfőnökök, Döbrentey Imre uradalmi előadó és táblabíró, valamint különböző tisztséget viselő egyházi személyek.¹⁵

Egyesületek

A városban 1848 előtt alakult meg az ún. Beregmegyei Olvasó Egyesület. Az egyesület berkeiben 1841. március 5-én alakult meg a Bereg megyei Kaszinó az 1835-től másodalispáni tisztelet betöltő Eötvös Tamás indítványára. Az első jegyzőkönyv a Kaszinót még nevén nevezi, a későbbiekben Beregi olvasó Egyesületként említi. Első helye az Oroszlán szálló emeleti sarokszobájában és a mellette lévő helyiségben volt. Az alapszabályban a „casino egyesület” célját a következőképpen határozták meg: „*A Casino díszesebb társalkodásra szánt egyesület s tagja csak az lehet, ki nemes magaviseletéről ismeretes, ha illendő ruházatban jelenik meg s a többi tagokkal egyformán minden rendszabálynak magát aláveti.*” A nemesi származás nem volt feltétele a taggá válásnak. A kaszinó fő célja az olvasás, ami ekkor a művelődést jelentette, ezzel egyidejűleg a művelt viselkedés terjesztését is szolgálta. Az alapszabályban benne volt, hogy pl. kutyával és feltett kalappal a kaszinó helyiségeibe belépni tilos. Az

¹⁵ LEHOCZKY, 1881–1882. 2. köt. 168–170.

igazgatósági tagok a következő személyek voltak: Polchy Gáspár városi tanácsnok (alelnök) Hajdú Ferenc, Ilosvay Menyhért volt főszolgabíró és Komlósy Károly, a megye főjegyzője. Jegyző: Szintay János, megyei tisztii főügyész, pénztárnok: Tajnel Teofil gyógyszerész. Rendfenntartó Sztankó Antal.

Az első közgyűlésen kimondták, hogy a tagoknak egymást önözniük kell, aki másként szólította meg társait, az 2 ezüst forint bírságot fizetett.¹⁶

Az 1846. évi közgyűlési jegyzőkönyvben „*pangásféle állapotról*” írnak. Később azonban ismét megelégnült az élet a kaszinóban. Táncvigalmakról és kártyajátékokról, a könyvtár működéséről is beszámolnak a jegyzőkönyvek. A tagok száma 80–90 fő volt, de mint az egyik jegyzőkönyvben olvashatjuk, eléggé el nem ítéhető módon a tagdíjakat rendszeresen nem fizették, így az egyesület bajba került, nem tudott hírlapokra előfizetni. Ekkor tombolát rendeztek, a bevételből kifizették az adósságot és újra megrendelték a hírlapokat. 1841-ben lovakról és más gazdasági kérdésekről szóló könyveket vásároltak, majd megvették a „*Közhasznú ismeretek tárá*” és a Szemere Bertalan „*Utazás külföldön*” című művét. Az 1850-es években Kosuth, Széchenyi, Kölcsey, Szigligeti, Shakespeare műveit és Nagy Ignác „*Színműtárát*” is beszerezték.¹⁷

A várostörténet részleteinek felkutatása alapos levéltári munkát igényel, melyhez Beregszászban egyelőre nincsenek meg a korszerű feltételek.

Felhasznált források

KÁL	Kárpátaljai Állami Levéltár
F. 10.	Bereg vármegye főispánjának iratai
F. 721.	Beregszász város főbírájának (polgármesterének) iratai

Felhasznált irodalom

BENDA, 2003.	Dr. Benda Mária: Egyesületi és társadalmi élet Bereg megyében. Beregszász, 2003.
CSANÁDI, 2001.	Csanádi György: Régi beregszásziak. Beregszász, 2001.
CSANÁDI, 2004.	Csanádi György: Sorfordító évek sodrásában (Fejezetek Beregvidék történelmi múltjából). Ungvár, 2004.
СЕМЕНЮК, 1982.	История городов и сел Украинской ССР. Закарпатская область, ред: Семенюк Н. Н. Киев, 1982.
LEHOCZKY, 1881–1882.	Lehoczky Tivadar: Beregvármegye monographiája. 1–3. köt. Ungvár, 1881–1882.
LEHOCZKY, 1907.	Lehoczky Tivadar: Munkács város új monografiája. Munkács, 1907.
LEHOCZKY, 1999.	Lehoczky Tivadar: Adalékok Beregszász történetéhez. Szerk. Kobály József. Ungvár, 1999.

¹⁶ Uo. 122–124.; BENDA, 2003. 19.

¹⁷ CSANÁDI, 2004. 40.